

Neem tijd voor de tijdschriften

De meeste wetenschappelijke tijdschriften hebben een eerbiedwaardige traditie, een eerbiedwaardigheid die verkregen is door ouderdom. Als een tijdschrift aan zijn zestigste of vijfenzeventigste jaargang bezig is, dan zegt dat wel iets. Het prestige van een tijdschrift hangt, naast de leeftijd, soms ook samen met de plaats die het ingenomen heeft in de geschiedenis van een bepaald wetenschapsgebied. De ontluikende ontwikkeling van een nieuw vak of, later, van een nieuw specialisme wordt bijna zonder uitzondering gekenmerkt door de oprichting van een nieuw tijdschrift. Thomas Kuhn heeft laten zien dat wetenschappelijke gemeenschappen zich groeperen rond wetenschappelijke tijdschriften. Nieuwe paradigma's maken nieuwe tijdschriften. Zo was de *Sociologische Gids* bij de oprichting het tijdschrift van de jonge, moderne sociologen, tegenover de oude garde van *Mensch en Maatschappij*. Maar al vrij spoedig daarna werd de moderne sociologie al weer ouderwets gevonden en waren de redacteurs, eens jonge Turken, tot de gevestigde rangen van de wetenschap doorgedrongen.

Thans doen wetenschappelijke tijdschriften er goed aan niet zozeer naar het verleden als wel naar de toekomst te kijken. Van twee kanten wordt die toekomst bedreigd. Enerzijds is daar de komst van het elektronische tijdschrift, anderzijds de sterker geworden internationale oriëntatie van de wetenschappelijke onderzoek(st)ers. Beide ontwikkelingen hoeven een bloeiend Nederlandstalig tijdschrift niet in de weg te staan, maar enige bezinning is hier wel op zijn plaats.

De elektronische verspreiding van wetenschappelijke artikelen en onderzoeksverslagen, die al flink op gang is gekomen, bevordert vooral de publicatiesnelheid van nieuwe onderzoekgegevens. Vooral in wetenschapsgebieden waar veel nieuws onder de zon is en de onderlinge concurrentie hevig, is het zeer aantrekkelijk geworden voor onderzoek(st)ers om niet meer maanden te hoeven wachten op publicatie in een gevestigd tijdschrift, maar het wetenschappelijke heft meteen in eigen hand te nemen. Een website die goed wordt onderhouden, creëert een eigen wetenschappelijke gemeenschap van geïnteresseerden en geestverwanten. Het klassieke sociologische begrip *community* is aan een complete begripsvernieuwing toe, wanneer dit begrip wordt toegepast op de nieuwe elektronische communicatie en interacties. Het wetenschappelijke tijdschrift ontstijgt de gebondenheid aan tijd en plaats.

De vraag van de toekomst is in hoeverre de elektronisch verspreide wetenschappelijke artikelen blijvend opgeslagen zullen worden. Wordt het gemakkelijk om te dwalen in een elektronische bibliotheek of blijft de charme van een mooie kast met goedgebonden oude jaargangen van tijdschriften bestaan? Vaak is een middag rustig bladeren in een reeks tijdschriften of jaargangen van tijdschriften een uiterst nuttige tijdbesteding: proef de proefschriften, maar neem tijd voor de tijdschriften. Het is dus niet uitgesloten dat het gedrukte woord blijft bestaan naast de elektronische zending. De cultuur van een wetenschapsgebied is hier ver-

moedelijk bepalend: als de omloopsnelheid van artikelen en onderzoekgegevens hoog is, zoals bij natuurwetenschappelijke vakken, dan zal het gedrukte tijdschrift een harde dobber krijgen.

Anders ligt het bij de tweede ontwikkeling, de internationale oriëntatie van de wetenschappelijke gemeenschappen. Publiceren in het Engels en in Engelstalige tijdschriften is van een deugd een noodzaak geworden. Veel tijdschriften merken een minder grote gretigheid op voor het publiceren in de Nederlandse taal. Vooral jonge onderzoek(st)ers doen hun uiterste best zo snel mogelijk in het Engels te publiceren, want hun wetenschappelijke carrière is er steeds afhankelijker van geworden. Er is al een AIO-cursus gesignaleerd waarin het *How to get published* vooraf gaat aan de inhoud van het nog te schrijven artikel. Ik juich deze internationale oriëntatie van harte toe, maar zou er enkele culturele kanttekeningen bij willen maken.

De vraag van de toekomst is hier namelijk of de Engelstalige publicaties de Nederlandstalige gaan verdringen of dat ze naast elkaar zullen blijven bestaan. Zal er een óf-óf-strategie worden gevolgd of zal het uiteindelijk verkieslijker blijken te zijn om een én-én-beleid te voeren? Dat wil zeggen dat iedereen dan wordt aangemoedigd zowel bij te blijven dragen aan het Nederlandstalige wetenschappelijke tijdschrift, als gestimuleerd wordt de beste producten in een iets ander jasje te steken om voor een Engelstalig wetenschappelijk forum te verschijnen. Ik heb drie argumenten om een dubbel-strategie te bepleiten.

Ten eerste maken maatschappijwetenschappelijke vakken ook deel uit van een eigen culturele gemeenschap, die er recht op heeft kennis te nemen van de beste producten van maatschappijwetenschappelijk onderzoek en reflectie. Sociaal-wetenschappelijk onderzoek is ook bestemd voor kennisname buiten de strikte kring van wetenschappelijke gemeenschappen. Journalisten, ambtenaren en Tweede Kamerleden zouden er ook goed aan doen tijd te nemen voor het lezen van de vaktijdschriften. Ze kunnen er preciezere, scherper geformuleerde en beter getoetste informatie vinden over tal van relevante onderwerpen dan men nu vaak vindt in kranten en weekbladen. De band met een buitenwetenschappelijke gemeenschap moet niet te snel verwaarloosd worden door de beoefenaren van de maatschappijvakken.

Ten tweede heeft het sociaal-wetenschappelijke onderzoek zeer vaak te maken met culturele bijzonderheden van het onderzochte object. Een *grundskola* in Zweden blijft toch iets anders dan een Nederlandse middenschool, het aantal studenten uit lagere milieus dat in de Verenigde Staten naar een universiteit gaat, is toch niet zonder meer te vergelijken met het aantal studenten met eenzelfde herkomst aan een Nederlandse universiteit om de simpele reden dat een *University* geen universiteit is. Zo zijn er talloze voorbeelden van onderzoekingen te vinden, waarbij de nationale culturele nuances verloren zouden gaan indien er nog uitsluitend in het Engels over gerapporteerd zou worden. Wie ooit voor een Engelstalig forum de ingewikkelde verschillen tussen de groep WAO-ers ex artikel 42 lid 1 en de groep WAO-ers ex artikel 42 lid 2, van de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering 1967 heeft moeten uitleggen – ter toetsing van de theorie van relatieve deprivatie – doet er goed aan de nuance voor de eigen cultuur te behouden en de grote conclusies voor een Engelstalig forum op te schrijven (dat forum is toch niet zo erg geïnteresseerd in die typische details van een klein land).

Het derde argument tenslotte heeft te maken met het articuleren van de eigen, vaak subtiële gedachten in de eigen taal. Vooral voor jonge geleerden blijft het naar mijn mening van belang om eerst de eigen gedachten goed op papier te zetten met behoud van nuance en detail in plaats van met een enigszins verbeterd schoolengels in 'grove bewoordingen' hun wetenschappelijke inzichten te uiten. Niet iedereen is geniaal genoeg om deze nationale aanloop naar een internationale publicatie over te slaan. Als men dit opstapje, of deze tussenstap, te zeer gaat minachten of snel wil vergeten, dan bestaat het reële gevaar dat er een zeer vervlakte, stereotype wetenschappelijke taal ontstaat, die nog slechts door bevriende collega's wordt gelezen. De potentieel grotere verspreiding in het Engels is dan slechts schijn. Het nu zo vaak gehoorde dilemma tussen publiceren in het Engels of in het Nederlands is een vals dilemma: het moet allebei. Wel dient dan het oordeel van de wetenschappelijke gemeenschap (bijvoorbeeld aanvragen bij NWO, KNAW of bij benoemingen) rekening te houden met deze dubbelstrategie, hetgeen nu naar mijn mening nog te weinig gebeurt.

Dus ook van de kant van producenten van wetenschappelijke artikelen loont het de moeite tijd te nemen voor de tijdschriften: voor eigen lering en voor de nuttige en aangename taak om een bredere culturele gemeenschap te (be)dienen.

Kees Schuyt